

УДК 930.253(477-25)«1930»

Серга Жанна

**АРХІВНА СПРАВА В КИЄВІ В 1930-х рр.
(за документами Державного архіву міста Києва)**

На основі аналізу документів фонду Київської міської ради робітничих, селянських та червоноармійських депутатів за 1930-ті роки висвітлено стан архівної справи в м. Києві та його приміській смузі.

Ключові слова: архівне управління, архівосховище, документи, приміщення, зберігання, міськрада, фонди, фінансування.б

На основании анализа документов фонда Киевского городского совета рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов за 1930-е годы освещено состояние архивного дела в г. Киеве и его пригороде.

Ключевые слова: архивное управление, архивохранилище, документы, помещение, сохранность, горсовет, фонды, финансирование.

Archive affairs in Kyiv and suburb in 1930 (under the State Archives of Kyiv city documents) On the base of analysis of the Kyiv City Council documents of workers, peasants and Red Army members during 1930, the article lights out the status of archive affairs in Kyiv and its suburb.

Key words: Archive management, archive repositories, documents, offices, stories, City Council, funds, financing.

Згідно з постановою урядової комісії в справах ліквідації округ УСРР від 18 вересня 1930 р., ухвалено створити 28 місцевих архівних управлінь (Київське, Дніпропетровське, Одеське, Харківське, Артемівське, Волинське, Вінницьке, Запорізьке, Кам'янець-Подільське, Кременчуцьке, Криворізьке, Луганське, Маріупольське, Миколаївське, Полтавське, Сталінське, Херсонське, Чернігівське, Бердичівське, Зінов'ївське, Конотопське, Лубенське, Мелітопольське, Ніжинське, Проскурівське, Сумське, Уманське, Шевченківське), які підпорядковувались Центральному архівному управлінню¹.

Усі місцеві управління було поділено на три категорії. Кожне з них обслуговувало певну кількість районів, але утримувалось коштом тієї міськради, де воно територіально перебувало. З 1 жовтня 1930 р. Київське місцеве архівне управління віднесено до першої категорії. Воно контролювало архіви діючих і ліквідованих організацій у 27 районах колишньої Київської, частини Уманської та всієї території Білоцерківської округ, і мало утримуватись виключно лише Київською міською радою. На бюджет міста перекладено тягар обслуговування місцевостей, ніяк не пов'язаних із Києвом.

На початку 1930-х років Київське місцеве архівне управління мало декілька приміщень-архівосховищ у різних частинах міста – у будинку Київської міської ради, в будівлі колишніх Присутніх місць, у 15-му корпусі Музейного містечка – Лаврського заповідника. Загальна площа архівосховищ сягала 6202 лінійні метри, невпорядкованими залишилися близько 10 % документів, що в них зберігались.

У жовтні 1930 р. Київська міська рада надіслала Президії Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (далі – ВУЦВК) лист, у якому просила уряд розглянути питання фінансування Київського місцевого архівного управління. Оскільки ситуація, що склалась, суперечила основним засадам побудови бюджету, адже до його витратної частини включали лише видатки, які стосувалися певної територіально-адміністративної одиниці, а всі установи й заклади, що мають міжрайонне значення, мали утримуватись коштом держбюджету, міськрада пропонувала уряду або повністю прийняти архівні управління на державний бюджет, або витрати розділити між місцевим і державним бюджетами. А доки поставлене питання вирішувалося, вона не вважала за можливе виконання постанови урядової комісії від 18 вересня 1930 р.²

8 березня 1931 р. президія Київради запропонувала Київському місцевому архівному управлінню звільнити 15-й корпус Лаври і передати його під житло робітникам Червонопрапорного заводу, а архівні документи перевезти до двох лаврських церков (приміщення 15-го корпусу було надано Київському окружному архівному управлінню під архівосховище ще в 1927 р. на тій підставі, що в Лаврі, як в культурно-історичному заповіднику, мали концентруватися тільки наукові установи – музеї, бібліотеки, архіви, установи Академії наук України. Київське окружне, а згодом місцеве архівне управління на ремонт корпусу і на стелажі протяжністю 3500 лінійних метрів витратило 300 тис. крб.). Переміщення

© Серга Жанна, 2010

архівних документів змарнувало б працю архівістів за п'ять останніх років. Проте навіть втручання в цю справу Центрального архівного управління не врятувало Київське місцеве архівне управління від виселення³.

У 1931 р. документи вказаного архівосховища було перебазовано до трьох напівзруйнованих колишніх церков – Йорданської, Воскресенської, Феодосіївської. При переміщенні зусиллями архівістів вдалося врятувати їх від перемішування і руйнування, але працювати в новонаданих будівлях було неможливо, оскільки вони потребували капітального ремонту і облаштування спеціальними стелажми, на що не було коштів. Ефективній роботі архівістів перешкоджала ще й велика віддаленість архівосховищ одне від одного й від будинку місцевого архівного управління (близько 10 км).

У Київському місцевому архівному управлінні в 1931 р. працювало 12 службовців і ще два у Білоцерківській архівній філії. Його співробітники інструктували архівістів 250 підприємств, організацій та установ міста і сіл приміської смуги, впорядковували та брали на зберігання документи діючих і ліквідованих підприємств, міста, а також книжковий і газетний фонди; виявляли та пропагували архівні документи господарсько-практичного значення через виставки й статті в місцевій пресі і журналах «Радянський архів» і «Архів Радянської України», щороку видавали громадянам понад 400 довідок, у рік обслуговували 200 користувачів читального залу⁴.

Секретаріат Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету постановою від 10 жовтня 1931 р. закріпив за архівними установами їхні приміщення та заборонив райвиконкомам і міськвиконкомам без дозволу Центрального архівного управління відбирати їх і взамін надавати гірші. Переселення архівних установ до інших приміщень дозволялось проводити лише у випадку суто невідкладної потреби, при умові надання їм відповідних за площею і якістю приміщень. Перевезення архівних документів і облаштування нових архівосховищ мали проводити коштом райвиконкомів і міськвиконкомів⁵.

На засіданні Секретаріату ВУЦВК 10 листопада 1931 р. розглядалось питання розвитку архівної справи в Україні за останні роки. Тут було відзначено, що в 1929–1930 рр. на окремих ділянках робота архівних установ є вкрай незадовільною: в сільських організаціях і установах архівну справу занедбано, подекуди навіть знищено цінні документи; на периферії не проводиться збір цінних архівних документів і га-

зетного фонду; місцева влада недостатньо фінансує архівні установи; повільно готуються нові кваліфіковані архівні працівники. Хоча при Всеукраїнському заочному інституті підвищення кваліфікації педагогів у Харкові відкрито архівознавчий відділ, підприємства, організації, установи не поспішали направляти на навчання своїх представників та вносити за них плату 24 крб. на рік.

З метою ліквідації зазначених недоліків Секретаріат ВУЦВК постановив:

- на документальній базі місцевих архівних управлінь, їхніх філій та краєзнавчих історичних архівів утворити єдину систему наукових архівних установ;

- доручити Народному комісаріату фінансів із 1 січня 1932 р. вилучити з місцевого бюджету та передати в державний бюджет кошти на утримання єдиної системи архівних установ;

- архіви міськрад й райрад перетворити на міські й районні архівосховища для концентрації в них архівних документів райрад, міськрад та установ, організацій і підприємств, що знаходяться на їхній території;

- зобов'язати райради і міськради забезпечити архівні установи приміщеннями відповідної площі і якості, закріпивши їх за ними;

- організувати спеціальний архівознавчий вищий навчальний заклад;

- доручити Народному комісаріату юстиції разом з Центральним архівним управлінням опрацювати питання про встановлення певної судово-правової відповідальності за незаконне знищення архівних документів та невжиття заходів щодо належного їх зберігання⁶.

8 лютого 1932 р. згідно з постановою ЦК ВКП(б) утворено 5 областей в УСРР: Харківська (82 райони), Київська (100 районів), Вінницька (71 район), Одеська (50 районів), Дніпропетровська (54 райони).

У протоколі засідання Секретаріату ВУЦВК від 26 лютого 1932 р. зазначалось, що у зв'язку з утворенням областей, постанова Секретаріату ВУЦВК від 10 листопада 1931 р. про реорганізацію крайових історичних і місцевих архівів та їхніх філій на державні історичні, районні і міські архіви залишається в силі і переходить на обласну систему управління; Центральному архівному управлінню, районним і міським радам доручалось найближчим часом налагодити роботу районних і міських архівів⁷.

На початку 1932 р. Київське місцеве архівне управління об'єднано з Київським обласним історичним архівом. На підставі постанови Ради

Народних Комісарів УСРР від 20 квітня 1932 р.⁸ при президії Київської міської ради утворено міський архів як окрему адміністративно-господарську одиницю, підпорядковану і підзвітну міськраді і обласній архівній управі. В обов'язки міського архіву входило інструктування та нагляд за архівною справою в архівах підприємств, організацій та установ Києва і приміської смуги; упорядкування, описування і зберігання документів міської і районних рад та їхніх виконавчих комітетів, ліквідованих і діючих установ; відокремлення і утилізація документів, у яких минула потреба; видача довідок, копій, витягів з архівних документів; виконання всіх інших обов'язків, які виконувало ліквідоване Київське місцеве архівне управління.

Передані до Київського міського архіву документи мали зберігатися в ньому 10 років, а потім передаватись на постійне зберігання до обласного або Державного історичного архівів. Завідувача міського архіву призначала міськрада. На період із 1 квітня по 31 грудня 1932 р. президія міськради затвердила штат міського архіву у кількості чотирьох осіб – завідувача, наукового співробітника, інструктора-інспектора та асистента, а також кошторис на утримання його в сумі 8 тис. крб. Першим завідувачем міського архіву став колишній завідувач губернського і окружного архіву, а потім Київського місцевого архівного управління Давид Юхимович Зайченко, науковим співробітником – Сергій Аркадійович Богаєвський, інструктором-інспектором – Олександр Михайлович Барабашов, асистентом – Михайло Іванович Андрієнко.

Повноцінну роботу міського архіву планувалось розпочати вже з 7 червня 1932 р. Проте постала проблема з його облаштуванням, яку міська влада не поспішала розв'язувати, мотивуючи це тим, що в Києві виникла житлова криза, пов'язана з розміщенням обласних установ. Міськрада не виділила приміщення для канцелярії самого архіву. Для власних архівосховищ міський архів на підставі договору від 10 червня 1932 р. орендував за 540 крб.⁹ на рік у Всеукраїнського музейного містечка дві закриті церкви на території дальніх печер колишньої Києво-Печерської Лаври. Це були колишня церква Різдва, площею 25 квадратних сажнів, і колишня церква Зачаття, площею 50 квадратних сажнів.

Ще у 1930 р. будівлю церкви Зачаття Київська міськрада пропонувала під архівосховище Центральному історичному архіву. Однак, останній від такої пропозиції відмовився, мотивуючи це тим, що церква круглої форми і розмістити в ній стелажі

буде неможливо, її будівля віддалена навіть від допоміжних приміщень Лаври і розміщення там документів призведе до неможливості ними користуватись, крім того, у ній постійно наявний високий рівень вологи, який весною зростає ще більше, а це призведе до псування або взагалі знищення документів¹⁰.

Отже, від початку свого існування Київський міський архів отримав для архівосховища будівлі, які не тільки не були пристосовані для цього, а ще й потребували капітального ремонту – (вікна вибиті, всередині руїна) і все це при браковій будівельних матеріалів. Незважаючи на всі ці труднощі, ліквідовані підприємства наполягали на негайній передачі своїх справ на зберігання до міського архіву. За таких умов розпочати вчасно роботу його не вдалося. Передусім, усі зусилля колективу було спрямовано на закінчення ремонту в архівосховищах та обладнання їх стелажми. Незабаром міськрада в своєму приміщенні, що на вулиці Воровського, 13 (нині вулиця Хрещатик), для канцелярії архіву виділила кімнату № 4¹¹.

Київська міська влада неодноразово не виконувала спеціальну постанову Секретаріату ВУЦВК від 10 жовтня 1931 р. щодо надання приміщень для архівосховищ архівним установам. Так, упродовж червня 1931 р. – квітня 1932 р. Київська міська рада відібрала у Київського обласного історичного архіву (найбільшої в УСРР архівної установи) п'ять його приміщень, взамін надавши архіву будівлі, цілком не пристосовані для довготривалого зберігання документів та їх наукового використання.

1 квітня 1932 р. Київська міська рада запропонувала Київському обласному історичному архіву звільнити колишній митрополичий будинок (двоповерховий будинок загальною площею понад 1 тис. м²), що в Софіївському подвір'ї на вулиці Короленка, 22-в, і негайно перевезти усі свої архівні фонди до Михайлівського монастиря. Адміністрація обласного історичного архіву опротестувала цю ухвалу міськради, оскільки приміщення будівлі колишнього Михайлівського монастиря було вологе, без опалення і освітлення й непридатне для зберігання величезної кількості документів історичного та державно-політичного значення. Крім того, з 1930 р. і досі в будівлі на вул. Короленка, 22-в працювали читальний і виставковий зали архіву. Переїзд унеможливив би роботу читального залу, зірвав би плани науково-дослідної роботи, тому архів відмовився звільняти приміщення.

2 квітня наприкінці робочого дня, згідно з наказом коменданта міста Києва, на Софіївське

подвір'я приїхали дві вантажівки з червоноармійцями, які відбили замки на архівосховищах і без участі архівістів приступили до переміщення документів. Справи недбало навантажувались у відкриті кузови автівок. Перевезення відбувалося під дощем. Все це призвело до псування значної кількості документів.

Виходячи з ситуації, що склалась, адміністрація Київського обласного історичного архіву звернулася до Київської міської ради з проханням надати архіву приміщення колишньої Георгіївської церкви, яке знаходилося неподалік від основного будинку архіву в Софіївському подвір'ї (вул. Короленка, 22-а), приміщення колишнього нового готелю Києво-Печерської Лаври, частину якого архів вже посідав, а також виділити кошти на ремонт зруйнованих стелажів і впорядкування перевезених і складених у купи архівних фондів. Міськрада обмежилась бюрократичною ухвалою від 13 квітня 1932 р. – розмістити обласний архів на території Лаври, передавши йому приміщення колишньої церкви Різдва. Київський обласний історичний архів у травні 1932 р. відмовився від цієї пропозиції, адже у цій будівлі можна було розмістити не більше третини його фондів¹². У червні цього ж року непристосоване під архівосховище приміщення колишньої церкви Різдва, яке потребувало капітального ремонту, Київська міська рада передала міському архіву. Оскільки у Київського міського архіву не було вибору, він погодився із пропозицією міської влади і розпочав ремонт будівлі церкви, облаштувавши її під сховище документів.

Київський обласний історичний архів у жовтні 1932 р. звернувся із клопотанням до президії міськради виділити 10 тис. крб. на відновлення стелажів, зламаних при примусовому переїзді до Михайлівського монастиря у квітні цього ж року. Старі стелажі можна було використати як будівельний матеріал. Міськрада відмовила в асигнуванні коштів обласному архіву, зазначивши, що той фінансується з держбюджету¹³.

У доповідній записці інспектора Київської обласної інспектури охорони пам'яток культури К. А. Антиповича Київській міській раді, датованій 26 грудня 1933 р., йдеться про те, що серед пам'яток культури Києва, які взято на облік і під державну охорону, нині перебувають у загрозовому стані: Софіївська (XI ст.), Михайлівська (XII ст.), Андріївська (XVIII ст.). Зокрема, зазначено: «Михайлівська пам'ятка перебуває в розпорядженні обласного історичного архіву. Архівні фонди, перевезені з митрополичого будинку, гниють через вологість. Крім того, до

церкви проникають безпритульні, розкладають з архівних матеріалів вогнища, крадуть і ламають художній іконостас. Будова руйнується»¹⁴.

Це був не останній нагиск із боку міської влади на Київський обласний історичний архів. Згідно з ухвалою Київської міської ради від 4 грудня 1937 р., основний будинок обласного історичного архіву на вул. Короленка, 22-а було призначено до знесення, а на його місці мала бути збудована школа. Цей будинок, площею 2810 м², закріплений за архівом з 1922 р., в ньому зберігалось 750 тон архівних документів, розміщено робочі кімнати і читальний зал, єдиний, де є центральне опалення. Приміщення для перевезення архівних документів навіть не пропонувалось. Директор історичного обласного архіву в листі від 28 грудня 1937 р. Київській міській раді зазначив, що внаслідок низки ухвал міськради протягом 1931–1935 рр. обласний архів звільнив багато своїх приміщень. Архівні документи багато разів переміщувались, від чого багато їх загинуло, велика кількість опинилась в неупорядкованому стані, і їх знову довелось повторно впорядковувати. При звільненні приміщень зруйновано стелажі, на які витрачено державою сотні тисяч карбованців. Наприкінці 1937 р. документи Київського обласного історичного архіву було розпорощено по 10 приміщеннях у різних районах Києва. Вони загинули від вологості в непристосованих будівлях. Звільнення приміщення на вул. Короленка, 22-а призвело б до того, що архів на невизначено тривалий час припинив би своє існування і, в кращому разі, перетворився б на склад паперу. На початку 1938 р. ухвалу Київської міської ради від 4 грудня 1937 р. було скасовано¹⁵.

Такою ж скрутною була ситуація і в Київському міському архіві. Через брак коштів з 1 червня 1934 р. дві посади в ньому було залишено, а дві скорочено. І це тоді, коли з переведенням столиці з Харкова у Київ обсяг роботи міського архіву зріс. А на його співробітників покладался контроль над архівами 350 організацій міста і приміської смуги. 15 жовтня 1934 р. архівосховище міського архіву в колишній церкві Різдва Київграда передала Київському обласному історичному архіву. Орендну плату міського архіву Музейному містечку за єдине сховище, що було у церкві Зачаття, було зменшено до 360 крб. на рік¹⁶.

У 1935 р. міському архіву належали два архівосховища на території колишньої Києво-Печерської Лаври у церкві Зачаття та на вулиці Челюскінців. Вони мали площу 375 м², протяжність стелажів у 2 тис. метрів, на яких збе-

ригались документи 350 фондів (300 тис. справ). У цьому ж році архіву повернуто одну штатну одиницю.

Виконуючи постанову Ради Народних Комісарів УСРР від 4 квітня 1936 р. про термінову перевірку архівів в усіх установах, підприємствах, організаціях для встановлення дійсного стану зберігання документів в Україні, Київський міський виконавчий комітет перевіряв архіви 83 установ міста та селищних рад, колгоспів і радгоспів приміської смуги.

Результати перевірки заслухано на засіданні президії міської ради. Остання констатувала, що із перевірених установ у задовільному стані перебували архіви лише в 12. Переважна більшість архівних документів зберігалася в коморах, повітках, на верандах, горищах, підлозі, а не на стелажах, як мало бути. Справи не підшиті, не перенумеровано, без описів. Надані для архівосховищ приміщення, вологі й невеликі за розміром, не мали освітлення, вентиляції, вогнегасників, стелажів. Часто в організаціях не було архівістів, або хоча б осіб, які б відповідали за архівну справу. Все це призвело до псування, а то й нищення документів.

У Києві найгірше архівну справу налагоджено в Будинку колективіста, пекарні № 43, заводі «Автомат», артілі «Електрозварня», Протезному заводі, Будівельному інституті, Комбінаті сліпих, Промтресті тощо. Перевіркою встановлено зникнення документів за 1915–1931 рр. на Протезному заводі, частини справ у школі № 55; у Будинку колективіста архівні справи понівечили щурі, і відновленню вони не підлягали.

Такий же незадовільний стан архівної справи був у селах приміської смуги. Президія міськради ухвалила: зобов'язати керівників міських установ, підприємств, організацій й голів сільрад забезпечити архіви придатними для зберігання документів сховищами, залучити в архіви кваліфікованих працівників, упорядкувати належним чином архівні документи, притягнути до кримінальної відповідальності винних у їх втраті або псуванні¹⁷.

Скрутне становище склалось і в Київському міському архіві. У листі від 13 травня 1936 р. директора архіву до президії Київської міськради йшлося про те, що цього року фінансування міського архіву порівняно з 1935 р. зменшено на 20 %, сховища перевантажено документами, що невдовзі призведе до припинення комплектування, що необхідно збільшити штат до п'яти осіб, підвищити зарплату нині працюючим архівістам, а до перевірки архівів у організаціях, установах,

на підприємствах міста і приміської смуги залучити співробітників апарату міськради¹⁸.

31 жовтня 1936 р. Київському міському архіву повернуто одну посаду архівіста.

Наслідком перевірки архівної справи в кінці 1936 р. стало відкриття при Київському міському архіві курсів для підвищення кваліфікації архівістів і осіб, відповідальних за архіви у діючих установах Києва. Керівництво останніх було зобов'язано відряджати своїх архівістів на курси і вносити за них плату 130 крб.¹⁹ за кожного. Планувалось створити 4 групи по 25 осіб. Навчальний план було розраховано на 120 годин, навчання мало тривати від 17 (18) години до 21 (22) години. Обласне архівне управління поклало обов'язки керівника курсів на директора Київського міського архіву Д. Ю. Зайченка²⁰.

31 вересня 1939 р. у Київському міському архіві за адресою вул. Челюскінців, 8 планувалось проведення двох місячних курсів без відриву від виробництва для архівістів 70 установ та наукових закладів міського значення. Проте керівники установ і підприємств Києва проігнорували постанову міськради від 9 серпня 1939 р. про підвищення кваліфікації архівістів і не направили на курси своїх співробітників²¹.

На початку 1938 р. комісія Київського обласного архівного управління обстежила міський архів. Основні зауваження комісії – перевантаженість архівосховищ, відсутність необхідної кількості стелажів і розміщення архівних справ на підлозі і, як наслідок, призупинення комплектування архіву документами. Усі ці недоліки пояснювались браком фінансування міського архіву із бюджету міста і нагальною потребою в додатковому архівосховищі²².

Згідно з рішенням виконавчого комітету Київської міської ради депутатів трудящих у 1940 р. для Київського міського архіву під архівосховище виділено приміщення на вулиці Короленка, 52²³.

¹ Держархів м. Києва, ф. Р-1, оп. 1, спр. 2155, арк. 133.

² Там само, арк. 163.

³ Там само, спр. 2806, арк. 1, 17.

⁴ Там само, спр. 4633, арк. 70–77.

⁵ Там само, спр. 3113, арк. 1.

⁶ Там само, арк. 2–3.

⁷ Там само, арк. 7.

⁸ Там само, спр. 9300, арк. 5.

⁹ Там само, спр. 5122, арк. 3.

¹⁰ Там само, спр. 2232, арк. 2.

¹¹ Там само, спр. 5834, арк. 4.

¹² Там само, спр. 3113, арк. 30, 46.

¹³ Там само, спр. 4731, арк. 2.

¹⁴ Там само, спр. 5475, арк. 18.

¹⁵ Там само, спр. 11286, арк. 12.

¹⁶ Там само, спр. 6323, арк. 5, 11.

¹⁷ Там само, спр. 8795, арк. 12, 11, 16.

¹⁸ Там само, спр. 9394, арк. 2–3.

¹⁹ Там само, спр. 11285, арк. 6.

²⁰ Там само, спр. 9130, арк. 9.

²¹ Там само, спр. 12213, арк. 15.

²² Там само, спр. 11285, арк. 1–2.

²³ Там само, спр. 13003, арк. 3

УДК 930.(477+71)

Вінтонів Христина

ВНЕСОК УКРАЇНСЬКИХ ТА ІНОЗЕМНИХ ДОСЛІДНИКІВ У ВИВЧЕННЯ АРХІВНОЇ УКРАЇНКИ В КАНАДІ

У статті проаналізовано наукові праці українських і закордонних дослідників з питань архівної українки в Канаді. Висвітлено діяльність науковців щодо запровадження до наукового обігу інформації про архівну спадщину українців у Канаді.

Ключові слова: архівна українка, Канада, архівознавчі праці, українські та зарубіжні дослідники.

В статье проанализированы научные труды украинских и зарубежных исследователей по вопросам архивной украинки в Канаде. Раскрыта деятельность ученых по введению в научный оборот информации про архивное наследие украинцев в Канаде.

Ключевые слова: архивная украинка, Канада, архивоведческие работы, украинские и зарубежные исследователи.

The scientific works of the Ukrainian and Canadian researchers, dedicated to the archival ukrainica in Canada, are analyzed in the article. Scientists' activities in inputting information about Ukrainian archival heritage in Canada in scientific circulation are also explored.

Key words: archival ukrainica, Canada, scientific works, Ukrainian and foreign scientists.

Існує чимало праць як українських, так і іноземних науковців, в яких предметом дослідження є україно-канадське питання в різних його проявах. Однак всі вони донедавна подавали інформацію щодо публікацій про українську спадщину в Канаді лише в загальних рисах. Проф. Ірина Матяш першою в Україні порушила це питання в архівознавчому ключі у своїх наукових статтях та у фундаментальній праці «Архівна українка в Канаді: історіографія, типологія, зміст» (2008)¹. Стосовно закордоння, то дослідження тут представлено у вигляді бібліографії на українсько-канадську тематику, до якої увійшли також публікації про архівну українку в Канаді. Скажімо, ще 1951 р. Українська Вільна Академія Наук (УВАН) в Канаді започаткувала під редакцією Ярослава Б. Рудницького бібліографічний щорічник «*Slavica Canadiana*» в серії «*Slavistica*», який також містив огляди книг, коментарі, звіти про життя і діяльність українців у Канаді. Починаючи з 1953 р., УВАН стала видавати також щорічник «*Ukrainica Canadiana*» (протягом 1953–1972 рр. було випущено 20 номерів), що складався з 2 частин: 1) бібліографія українських публікацій, виданих в Канаді за поточний рік; 2) перелік поточної української преси в Канаді². У 1969 р. д-р Олександр Малицький підготував попередній перелік захищених у Канаді протягом 1934–1966 рр. дисертацій про українських канадців. Надалі видан-

ня було доповнене двома окремими додатками, які вийшли друком у 1970 й 1973 рр.³ У 1978 р. проф. Френсіс Свиріпа опублікувала анотовану бібліографію захищених у Канаді дисертацій на українсько-канадську тематику⁴. Також в іншій своїй праці – «*Ukrainian Canadians: a survey of their portrayal in English-language works*» (Канадські українці: дослідження їхнього образу в англомовних працях) канадська дослідниця репрезентувала огляд англомовних публікацій про українських канадців, вміщених в англомовних виданнях до 1970 р.⁵ У 1980 р. Андрій Грегорович підготував перелік наукових праць з даної теми англійською та українською мовами, що побачили світ у Канаді упродовж 1970–1980 рр. (загалом понад 240 назв)⁶. Спільними зусиллями Багатокультурного історичного товариства в Онтаріо та Дослідницького центру імміграційної історії при Міннесотському університеті у 1981 р. у світ вийшов довідник «*Ukrainians in North America: a select bibliography*» (Українці у Північній Америці: вибрана бібліографія), до якого включено понад 2000 публікацій. У розділі «Українці в Канаді» вміщено бібліографію з питань економічного, релігійного, культурного, наукового життя українських канадців, їхньої історії в Канаді, біографії, звіти й огляди з діяльності українських організацій в Канаді⁷. Анотовану